

Apunts a contrallum L'apòstol dels fracassats

J.C. Romaguera

És aquest el títol que millor pot servir de presentació per a la figura d'un cineasta com John Huston, no tan sols perquè gran part de la seva obra hagi girat al voltant del tema del fracàs, la qual cosa ha fet que s'hagi simplificat en excés l'anàlisi de l'obra. És una forma de presentació adequada perquè sigui segurament la seva trajectòria com a cineasta —després d'haver-se iniciat com a guionista— la imatge exacta d'un perdedor, que tan sols quan estava a punt de fer l'últim sospir va ser capaç de deixar-nos una obra mestra com *Dublineses* —titulada originalment i de forma tan testamentària, *Els morts*—. Efectivament, ja des d'un principi, John Huston es va veure perseguit per una mena de maledicció que feia que les seves pel·lícules quedessin relegades per les obres d'altres cineastes contemporanis. D'aquesta manera, si era capaç d'oferir-nos una exemplar adaptació de l'univers de Hammett a *El halcon maltés* o de construir un policíac amb narració mil·limètrica i densitat dramàtica a *La jungla de asfalto*, apareixia el magisteri de Howard Hawks a *El sueño eterno*, per implantar una de les obres definitives del gènere, o una avantatjat Stanley Kubrick amb *Atraco Perfecto*, per posar-ne de manifest la inferioritat i fer ressorgir els aspectes més rebut-

jables del seu cinema, com certa tendència a la solemnitat o una certa impostura amb l'aplicació d'un estil acadèmic. Així sobreviu com un clàssic abocat a un paper secundari; de totes maneres, un esperit tan lliure com el seu, mai no es va sentir còmode dins l'univers de Hollywood.

Tampoc esdevenien d'allò més interessants els aspectes més experimentals d'algunes de les seves pel·lícules, com les innovacions plàstiques que va introduir en les imatges de *Moulin Rouge* o *Moby Dick*, agosarada adaptació del clàssic literari de Herman Melville, però que, al marge de l'exemplar construcció de la història, de la plasticitat de la imatge i de les reminiscències bíbliques, resta com una obra més pròpia d'un magnífic il·lustrador que no pas d'un solvent cineasta. Així precisament és com el qualificaria Jacques Rivette des de les pàgines de *Cahiers de cinéma*, i és que el perdedor Huston també va veure com sortia malparat en un dels debats que centraren l'atenció de la crítica cinematogràfica els anys seixanta. Mentre *Cahiers du cinéma* venerava la imatge de Hitchcock i desdenyaven el cinema de Huston, el grup pertanyent a la revista *Positif* defensava, sense gaire entusiasme, des d'una perspectiva d'esquerra i agnòstica, el director

El hombre que pudo reinar.

de *La noche de la iguana*, destacant un tipus de cinema vital i lliure. Ha arrossegat el pobre Huston al llarg de molts d'anys, si no ho fa encara, les contundents crítiques de Truffaut —“la pitjor pel·lícula de Hawks és més interessant que la millor de Huston”—, Rohmer —“Huston no té talent més que per denigrar el cinema”—, etc.

Arribats a aquest punt, però, cal prendre la decisió de si anar a favor o en contra del director d'*El juez de la horca*, i com si de retre-li un homenatge es tractés, que millor que decidir-se per reivindicar el fracàs —el del protagonista i el d'aquest article—. Cal, doncs, estar disposats a deixar de banda alguns malentesos, alguns tòpics. I la primera cosa que cal tenir en compte és que, quan parlem de John Huston, a diferència d'altres com Hawks o Ford, que es convertiren en el tram final de la seva carrera en cineastes endogàmics, reclusos en el seu propi univers, repetint els temes, les obsessions, ho feim d'un cineasta que assoleix, en la maduresa, la capacitat de transmetre, mitjançant l'estil, un esperit lliure i una visió del món contemporani, que fan que les seves obres, malgrat les seves irregularitats, es transmetin d'una manera molt més sincera i autèntica. Ja no arrossequen obres com *Fat City*, *El hombre que pudo reinar* o *El honor de los Prizzi* l'excessiva càrrega al·legòrica que pesava en la, per altra banda magnífica, *Vidas Rebeldes*, i sí que, en canvi, posen de manifest una actitud sense complexos i una voluntat

d'expressió sense lligadures, que es tradueix en l'adopció d'un to que en ocasions va a contracorrent dels tòpics.

Un altre aspecte que cal valorar és aquesta atribució que s'ha fet a John Huston com a cineasta del fracàs, ja que aquesta, en un tant per cent molt alt, no és del tot encertada. És aquesta una idea que sorgeix pel fet que moltes de les pel·lícules giren al voltant d'un grup de personatges que acaben fracassant en l'assoliment d'una determinada empresa. Però aquesta idea no deixa de ser errònia si atenem al fet que, sobretot els personatges, més que erigir-se en perdedors, són individus disposats a sacrificar-se perquè entenen que l'èxit no és l'objectiu últim i sí que ho és aconseguir una manera d'entendre la vida i de transitar-hi. Així doncs, en el fons, aquests perdedors s'erigeixen en vencedors morals sota la mirada houstoniana, que observa com darrera l'aparent fracàs dels personatges hi queda una victòria interior, aquella que es deriva de la força de voluntat per mantenir una determinada actitud de manera inexorable. En definitiva, segurament sigui aquesta la imatge que reflecteix la figura de Huston mateix, algú que no va acotar mai el cap i que, malgrat les ensopegades, va seguir fidel a unes idees, allunyades de les de Hollywood. El final dels seus dies li depararien una petita victòria amb *Dublineses*, segurament el millor punt i final que hagi posat mai un cineasta, i pel qual ens veuríem obligats a canviar el títol de l'article. ■

Fat City.